

Bijlage 2. Visienota "Van kwetsbaar naar weerbaar" als vermeld in artikel 33

DE VLAAMSE MINISTER VAN ONDERWIJS, SPORT, DIERENWELZIJN EN VLAAMSE RAND

Visienota

"van kwetsbaar naar weerbaar" – deel 1

'beter leren, beter voelen'

Plan voor een kwalitatief versterkt onderwijs in uitvoering van het relanceplan "Vlaamse veerkracht" (VV17)

Inleiding

Het relanceplan 'van kwetsbaar naar weerbaar' vormt het sluitstuk van vier relanceplannen in uitvoering van het Vlaanderenbrede relanceplan "Vlaamse Veerkracht". Ik geloof er sterk in dat deze crisis een kans biedt op een sprong voorwaarts. Samen met de acties in de Digisprong, de Edusprong én het Voorsprongfonds zorg ik ervoor dat de kwetsbare leerlingen mee deze sprong voorwaarts maken.

Ik liet me bij dit plan inspireren door vier basisdocumenten om gefundeerde en kwaliteitsvolle acties uit te rollen:

1. De aanbevelingen van het maatschappelijk relancecomité.¹
2. Het VLOR-advies *Voluit voor weerbaar onderwijs – Wat leren we uit de coronacrisis voor onderwijsbeleid?*²
3. De resolutie van de commissie ad hoc Corona van het Vlaams parlement.³
4. Het advies van de pedagogische taskforce over leervertraging en welbevinden.⁴

Op basis van deze insteken werk ik een ambitieus plan uit waarbij we het volledige Vlaamse onderwijs in twee schooljaren (2021-2022 en 2022-2023) toekomstbestendig maken voor alle leerlingen, met specifieke aandacht voor de meest kwetsbaren.

Om dit te realiseren zet ik in op het terugdringen van de leerachterstand die ten gevolge van de crisis bij de meest kwetsbare leerlingen nog opgelopen is. Daarnaast zet ik in op de mentale gezondheid en het welbevinden van alle lerenden, want de voorbije periode bracht de nodige angst en onzekerheid met zich mee omdat voor velen hun veilige haven wegviel. Deze sprong voorwaarts is enkel mogelijk als we de leraren, lerarenopleiders en schoolleiders ook ondersteunen en versterken. Zonder hen is dit onmogelijk. We weten immers dat sterke leraren en schoolleiders het verschil maken voor weerbare leerlingen.

Concreet vertalen we dit naar drie speerpunten:

1. Van achterstand naar voorsprong: aanpakken leerachterstand (deel 1).
2. Bevorderen van het mentaal welzijn van leerlingen, scholieren en studenten (deel 1).
3. Versterking van leraren, lerarenopleiders en schoolleiders (deel 2).

Voorliggende visienota focust op de eerste twee speerpunten. De prioriteit ligt op het wegwerken van de leerachterstand en het aanpakken van het verminderd welbevinden bij alle Vlaamse leerlingen. Ik ben er namelijk van overtuigd dat we moeten inzetten op 'beter leren, beter voelen'.

Budgettair gaat het om een enorme, eenmalige injectie om het hoofd te bieden aan de gevolgen van de coronacrisis in het onderwijs. We opteren ervoor om de zwaarte van de uitrol te leggen in het schooljaar 2021-2022 om de nefaste gevolgen van de coronacrisis zo snel mogelijk aan te

¹ Aanbevelingen voor maatschappelijk relance naar aanleiding van COVID19: <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/37581>

² Advies op eigen initiatief van de Vlaamse Onderwijsraad – *voluit voor weerbaar onderwijs*: <https://www.vlor.be/adviezen/voluit-voor-weerbaar-onderwijs>

³ Resolutie over aanbevelingen voor het Vlaamse coronabeleid in het beleidsdomein Onderwijs door de Commissie ad hoc voor de Evaluatie en Verdere Uitvoering van het Vlaamse Coronabeleid: <https://www.vlaamsparlement.be/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1456340>

⁴ Advies pedagogische taskforce over leervertraging en welbevinden: <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/advies-pedagogische-taskforce-over-leervertraging-en-welbevinden>

pakken. In het schooljaar 2022-2023 voorzien we nog een (beperkter) budget om de scholen, leerlingen, leraren, studenten en schoolleiders toekomstgericht te versterken. We gaan ervan uit dat na deze twee schooljaren de gevolgen van de coronacrisis weggewerkt zijn.

De evolutie van de acties wordt drie maal per jaar gemonitord via de periodieke rapportering van de Vlaamse Regering.

Speerpunt 1: Van achterstand naar voorsprong

Zoals hierboven aangehaald is het wegwerken van achterstand en creëren van voorsprong een belangrijk doel. We hebben echter op Vlaams niveau momenteel geen objectief en geverifieerd zicht op de leerachterstand bij de Vlaamse leerlingen. Daarom beroepen we ons momenteel nog op andere toetsen, zoals de peilingsproeven, de OVSG-toetsen en de interdiocesane proeven. In de toekomst zullen we werken met de gestandaardiseerde, gevalideerde en genormeerde net- en koepeloverstijgende proeven zodat we een duidelijker Vlaanderenbeeld beeld krijgen van de onderwijskwaliteit en zo de vinger aan de pols kunnen houden.

Dat het sluiten van de scholen leerverlies teweeg bracht bij kinderen en jongeren bleek wel uit het onderzoek van de Katholieke Universiteit Leuven⁵. Het onderzoek toont aan dat het Nederlands van leerlingen in het basisonderwijs er met elke sluitingsdag op achteruit ging. Bovendien stelt de studie vast dat de impact van sluitingsdagen groter is in scholen met veel kwetsbare leerlingen. De geanalyseerde groep van leerlingen zou in 2020 significante leerverliezen laten optekenen, die zelfs overeenkomen met een half jaar scholing.

Om de ambitie te realiseren de leerachterstand weg te werken én het momentum van deze crisis aan te grijpen om een voorsprong te creëren, gaan we als volgt te werk:

1.1. Structureel meer handen in de klas (loonmodel voorzien op begrotingsaanpassing 2021)

We voorzien structureel meer handen in de klas. Dit wordt mogelijk omwille van de automatische toekenning van de schooltoeslag die de omkadering in het basis- en secundair onderwijs verhoogt. De sociaal-economische status-indicator 'schooltoelage' zorgt ervoor dat net die scholen met meer kwetsbare leerlingen ook meer middelen genereren. Uit het onderzoek van de Katholieke Universiteit Leuven waar we hierboven naar verwezen blijkt dat leerlingen uit minder bevoorrechte socio-economische groepen grotere leerverliezen leden. De 540 voltijds bijkomende onderwijzende personeelsleden (27 miljoen euro op jaarbasis) kunnen ingezet worden voor die leerlingen én we willen hen in de toekomst een voorsprong geven.

1.2. Bijsprong: bijkomende omkadering in het leerplichtonderwijs (éénmalig 'versterking onderwijs')

Naast de structurele extra handen in de klas, zetten we het succesvolle initiatief van de 'Bijsprong' voor één schooljaar verder. Maar liefst 78% van de scholen (zowel voorrang als niet-voorrang scholen) hebben hierop ingetekend. Ook in de resolutie van de Commissie ad hoc Corona van het Vlaams parlementen in het advies van de pedagogische taskforce wordt erop gewezen dat we de

⁵ De Witte, Kristof, and Maldonado, Joana. De Effecten Van De COVID-19 Crisis En Het Sluiten Van Scholen Op Leerlingprestaties En Onderwijsongelijkheid. Vol. 2020, KU Leuven. Faculteit Economie En Bedrijfswetenschappen. Departement Economie, 2020

leerachterstand prioritair tijdens de reguliere onderwijstijd moeten remediëren. Door in te zetten op meer handen in de klas krijgen we de beste garantie om alle kinderen te bereiken.

We voorzien hiervoor ongeveer 2.000 voltijds bijkomende onderwijzende personeelsleden voor het schooljaar 2021-2022. De aanvragende scholen in het kleuter- en leerplichtonderwijs krijgen hiervoor bijkomende omkadering om specifiek in te zetten op het wegwerken van leerachterstand. We gaan na of de aanvraagprocedure voldoende efficiënt is voor de scholen en sturen desgevallend beperkt bij. Met deze bijkomende impuls willen we scholen aanzetten om in een hoog tempo werk te maken van het wegwerken van de leerachterstanden bij die leerlingen die door de extra structurele middelen niet vervat zijn.

1.3. Versterken van de B-stroom, TSO, (D)BSO (arbeidsmarktgerichte finaliteit), het Buitengewoon onderwijs (OV1 en OV2) en de Leertijd (relancemiddelen ‘van kwetsbaar naar weerbaar’)

Uit de onderwijsstatistieken⁶ rond de leerlingenkenmerken blijkt dat het beroepssecundair onderwijs (arbeidsmarktgerichte finaliteit) meer aantikt voor indicatoren van kansarmoede. Omwille van de grotere groep kwetsbaren in deze onderwijsvorm, willen we naast de structurele handen in de klas én de éénmalige extra impuls van de bijsprong ook versterkt inzetten op de B-stroom en het beroepsgericht onderwijs (arbeidsmarktgerichte finaliteit).

1.3.1 Delen van goede praktijken

Vlaams peilingsonderzoek en internationaal vergelijkend onderzoek tonen een duidelijk meetbare achteruitgang in onderwijsprestaties van leerlingen uit de B-stroom en het BSO (arbeidsmarktgerichte finaliteit), en dit voor verschillende vaardigheden en vakken. Toch bestaan er in verschillende scholen goede praktijken die de onderwijsprestaties kunnen verbeteren. Deze goede (innovatieve) praktijken willen we identificeren, evidence-based ondersteunen, opschalen en verspreiden ter versterking van de aangehaalde doelgroepen binnen het arbeidsmarktgericht onderwijs, en dit zowel wat betreft het schoolbeleid als de onderwijspraktijk. Op die manier zorgen we voor een extra versterking van het onderwijs voor deze doelgroep.

1.3.2 ICT-versterking in het buitengewoon onderwijs (OV1 en OV2), het DBSO (arbeidsmarktgerichte finaliteit) en de Leertijd

Waar de bovenstaande actie zich nog breed richt op verschillende vaardigheden en vakken, willen we ook zorgen voor innovatief digitaal leermateriaal. Het is namelijk nu het momentum om deze digitale achterstand aan te grijpen en er digisprong van te maken. De meeste acties hierrond zitten reeds vervat in de visienota ‘Digisprong’ (inclusief OV 3 en OV 4 in het buitengewoon onderwijs), maar we willen de kwetsbare leerlingen uit het buitengewoon onderwijs (OV1 en OV2), het deeltijds beroepssecundair onderwijs en de leertijd ook voorzien van digitale infrastructurele omkadering (ICT-infrastructuur en toestellen). Dit gaat over ongeveer 18.000 leerlingen, waarvoor we € 552 per leerling uittrekken.

⁶ <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/onderwijsstatistieken>

1.3.3 Virtual Reality in TSO (dubbele finaliteit) en BSO (arbeidsmarktgerichte finaliteit)

Maar we gaan nog verder. We willen namelijk het arbeidsmarktgericht onderwijs in het technisch- en beroepssecundair onderwijs (arbeidsmarktgerichte en dubbele finaliteit) afstemmen op de digitale innovaties in de toekomst. We realiseren daarom een digitale innovatiegolf die vertrekt vanuit de brede waaier van het potentieel van XR – Extended Reality en infrastructuur die inzet op computationeel denken via een uitleensysteem. Daar waar XR vandaag voor veel van deze kwetsbare leerlingen nog een onbekend gegeven is, biedt de relance de mogelijkheid om het potentieel van deze technologie in een onderwijscontext te benutten en het computationele denken concreet uit te werken op de klasvloer. Hierdoor creëren we voor deze leerlingen een voorsprong voor hun toekomst op de arbeidsmarkt. Voor de uitvoering van deze actie zullen we erop toezien dat het maximaal samen spoort met de werking van InnoVET.

1.4. Zomerscholen structureel verankeren (recurrent 'versterking onderwijs')

De leerachterstand willen we voornamelijk wegwerken in de scholen én tijdens de schooluren (zie acties 1.1 tot 1.3). Aanvullend is het echter, zeker voor de kwetsbare leerlingen, zinvol om extra leertijd te creëren en het leerverlies door het zomereffect te beperken. We verankeren daarom de zomerscholen die in 2020 voor het eerst werden georganiseerd, structureel. Dit doe ik samen met mijn collega-minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen. De sterkte van de zomerscholen ligt in een gevarieerd en doelgericht aanbod dat gekoppeld is aan de onderwijsdoelen en het individueel onderwijstraject van deelnemende leerlingen. De zomerscholen vinden vanaf nu elk jaar in juli en augustus plaats.

Speerpunt 2. Bevorderen mentaal welzijn van leerlingen, scholieren en studenten

De signalen dat het mentaal welzijn van de leerlingen en studenten onder druk staat, worden ons door verschillende instanties bevestigd. De pediatrie taskforce en de kinderrechtencommissaris geven aan dat de gevolgen van de schoolsluitingen, het deeltijds afstandsonderwijs én het ontbreken van structuur voor de leerlingen en studenten nefast is voor hun algemeen welbevinden. Ook de CLB-sector krijgt meer vragen rond het begeleiden van leerlingen met verminderd welbevinden. De taskforce over leervertraging en welbevinden wijst ons erop dat een leerkracht soms tijd wint om leervertraging weg te werken net door eerst tijd en ruimte te nemen om het welbevinden van leerlingen bespreekbaar te maken. Leervertraging ombuigen en welbevinden versterken zijn dus niet in tegenspraak met elkaar, maar versterken elkaar, al is dit evenwicht precair. Via dit speerpunt wil ik daarom inzetten op de opvolging en ondersteuning van het mentaal welzijn van alle Vlaamse leerlingen en studenten. Om deze ambitie waar te maken schuiven we volgende acties naar voor:

2.1. Welzijn van leerlingen en scholieren verhogen via CLB (éénmalig 'versterking onderwijs')

2.1.1. Versterking CLB-sector ter ondersteuning van scholen en leerlingen

Leerlingen ervaren een verminderd welbevinden en hebben vaak nood aan een luisterend oor. Via hun school of ouders vonden meer en meer leerlingen de weg naar het CLB. Dit biedt opportuniteiten. Daarom willen we de sector versterken zodat zij leerlingen, ouders en scholen kunnen blijven ondersteunen in de nasleep van de coronacrisis. De CLB moeten opnieuw de nodige tijd en ruimte krijgen om hun rol als leerlingbegeleider in de scholen op te nemen. De CLB-sector

gaf namelijk aan dat ze de handen vol hadden met contacttracing. Dit bleek ook uit de hoorzitting met een CLB-directeur⁷.

De coronamaatregelen hadden immers niet alleen een invloed op de leervorderingen en het psychisch en sociaal functioneren van de leerlingen. De gevolgen dringen ook door in andere domeinen zoals leren en studeren, onderwijsloopbaanbegeleiding en psychosociaal functioneren (PSF). De pedagogische taskforce vindt voornamelijk dat we moeten inzetten op het bevorderen van het PSF. Het is daarom logisch om de CLB-sector daar ook in te versterken.

Daarnaast lijkt het plausibel dat de CLB in het begin van het schooljaar 2021-2022 ook nog hun cruciale taak in het bestrijden van het coronavirus in de scholen door middel van contactonderzoek zullen moeten opnemen omdat de kans klein is dat alle -18-jarigen voor de start van volgend schooljaar gevaccineerd zullen zijn.

2.1.2. Digitaal platform CLB

Zoals hierboven gesteld is een positief effect van de crisis dat meer leerlingen en hun ouders de weg gevonden hebben naar de CLB. Om dit laagdrempelig te organiseren en om nog meer leerlingen en ouders te ondersteunen, werd vaak gebruik gemaakt van CLBCh@t. De CLBCh@t willen we nu onderbrengen in een nog te ontwikkelen CLB-platform. Dit nieuw platform zorgt ervoor dat leerlingen en hun ouders gemakkelijker de weg vinden naar hun CLB. Leerlingen en ouders kunnen er dan immers laagdrempelig een afspraak maken met een CLB-medewerker. Op het platform zal de CLB-sector reeds bestaande tools ter beschikking stellen. Het gaat dan om tools waarmee leerlingen en ouders ondersteund worden rond thema's als faalangst, studiekeuze, motivatie, gezondheidsbevordering, welbevinden, enz. Indien hier nood aan is, kunnen ook nieuwe tools ontwikkeld worden. Aanvullend zal het platform voorzien in alle relevante informatiebronnen en hulpbronnen voor leerlingen, ouders, CLB-medewerkers en school- en netwerkpartners. Het platform moet ook voor scholen en ondersteuners een nuttig instrument zijn.

2.2. **Digitale tool welbevinden (relancemiddelen 'van kwetsbaar naar weerbaar')**

Naast de CLB wil ik het ook voor de scholen makkelijker maken om hun rol in het verhogen van het welbevinden van de leerlingen op te nemen. Om die leerlingen goed op te volgen op het vlak van welbevinden vind ik het belangrijk dat de school hier data rond verzamelt. Daarom zal ik onderzoeken welke digitale tools er bestaan om de scholen hierin te ondersteunen. Via deze toekomstige tool zou de zorgcoördinator of leerlingbegeleider GDPR-conform een zicht moeten krijgen op het welbevinden op school-, klas- en leerlingniveau. Eveneens zal ik nagaan hoe de CLB-sector deze tool kan inzetten in hun werking om de scholen te ondersteunen.

2.3. **Duurzaam versterken studentenwelzijn tijdens en in de nasleep van de coronapandemie (relancemiddelen 'van kwetsbaar naar weerbaar')**

Naast aandacht voor het welbevinden in het basis- en secundair onderwijs via de CLB, geef ik ook expliciete aandacht voor het welbevinden van de studenten in het hoger onderwijs. We maken dit concreet in drie fases:

Fase 1: VVS project 'Mentaal welzijn van studenten'

De eerste fase loopt momenteel en bestaat uit het project 'Mentaal welzijn van studenten' dat getrokken wordt door de Vlaamse Vereniging van Studenten (VVS). We weten dat de studententijd een sleutelperiode is waarbij studenten meer vrijheid en autonomie krijgen alsook vaker af te

⁷ Verslag van de hoorzitting (4 december 2020) Commissie ad hoc voor de Evaluatie en Verdere Uitvoering van het Vlaamse Coronabeleid: <https://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1634234>

rekenen hebben met stress over beslissingen die hun leven kunnen beïnvloeden. Daarom lanceerde VVS de eerste Vlaanderenbrede bevraging naar het mentaal welzijn van studenten. Deze bevraging is een nulmeting waarna VVS zal komen tot concrete beleidsaanbevelingen voor de instellingen en de overheid. Voor het volledige project staat VVS in nauw contact met de instellingen, de studentenvoorzieningen en het SIHO.

Fase 2: opstart uitrol Vlaanderenbreed beleid

In een tweede fase, die eveneens loopt, willen we een Vlaanderenbreed beleid uitwerken rond het mentaal welzijn van studenten. Aan het Steunpunt Inclusief Hoger onderwijs (SIHO) hebben we gevraagd om dit op te nemen. Hiervoor werd een addendum toegevoegd aan het Convenant met het Steunpunt Inclusief Hoger Onderwijs (SIHO). Het SIHO vormt een brug tussen de Vlaamse overheid en de Vlaamse hogescholen en universiteiten. Er worden momenteel zes verbindingsofficieren ingezet op het versterken en vergroten van de samenwerking in de studentensteden tussen de hogeronderwijsinstellingen en de regionale diensten. Bovendien voorzien deze officieren in extra ondersteuning om de verhoogde nood aan zorg voor de psychische gezondheid van de studenten tijdens de coronapandemie op te vangen. Verder wordt momenteel een centraal platform 'studentenwelzijn' ontwikkeld over de mentale gezondheid en psychische klachten en voorzien we in een online e-health aanbod voor studenten. Daarnaast werd een lerend netwerk voor onderwijsinstellingen opgericht waarin de deskundigheid inzake mentaal welbevinden en inclusief hoger onderwijs continu en duurzaam wordt gedeeld en bevorderd. Aan de hand van de zes omgevingsanalyses van de zes verbindingsofficieren, het onderzoek van VVS en de inzichten van de experts uit het lerend netwerk zal SIHO een tussentijds rapport bezorgen aan de minister van onderwijs met beleidsaanbevelingen. Op het einde van dit project volgt dan een finaal rapport.

Fase 3: implementeren nieuwe beleidslijnen

Aan de hand van de inzichten uit de eerste twee fases, zal tot slot, in een derde fase worden ingezet op nieuw Vlaams beleid rond het mentaal welzijn van studenten. Aan de hand van zowel de resultaten en aanbevelingen uit het project van VVS als aan de hand van de omgevingsanalyse, sociale kaart en beleidsaanbevelingen en actiepunten die uit het tussentijdse rapport van SIHO volgen, wordt nieuw Vlaanderenbreed beleid uitgestippeld. De nieuwe beleidslijnen worden uitgewerkt in de tweede helft van 2021 en vinden ingang op 1 januari 2022.

Het Vlaanderenbrede onderzoek naar het mentaal welzijn van studenten zal voortaan jaarlijks worden uitgevoerd o.l.v. prof. Bruffaerts. Op die manier kan het beleid ook worden gemonitord en bijgestuurd wanneer nodig.

Slot

Bovenstaande acties pakken de leerachterstand en het welbevinden van alle Vlaamse leerlingen actief aan. Ik ben ervan overtuigd dat dit eerste gedeelte van het relanceplan “van kwetsbaar naar wendbaar – deel1: beter leren, beter voelen” de basis vormt om de grootste gevolgen van de coronacrisis in het onderwijs om te draaien van een achterstand naar een voorsprong.

In de volgende visienota van het relanceplan “van kwetsbaar naar wendbaar” focussen we op de acties in kader van het derde speerpunt: versterken van leraren, schoolleiders en lerarenopleiders. Dit onderwijspersoneel zorgt er namelijk voor dat bovenstaande acties succesvol kunnen uitgevoerd worden en ons onderwijs toekomstbestendig maken.

Gezien om gevoegd te worden bij het decreet van ... (datum en opschrift).